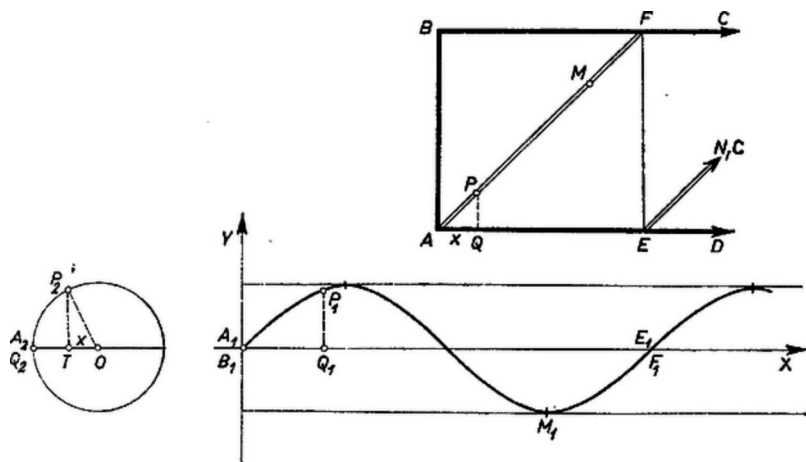
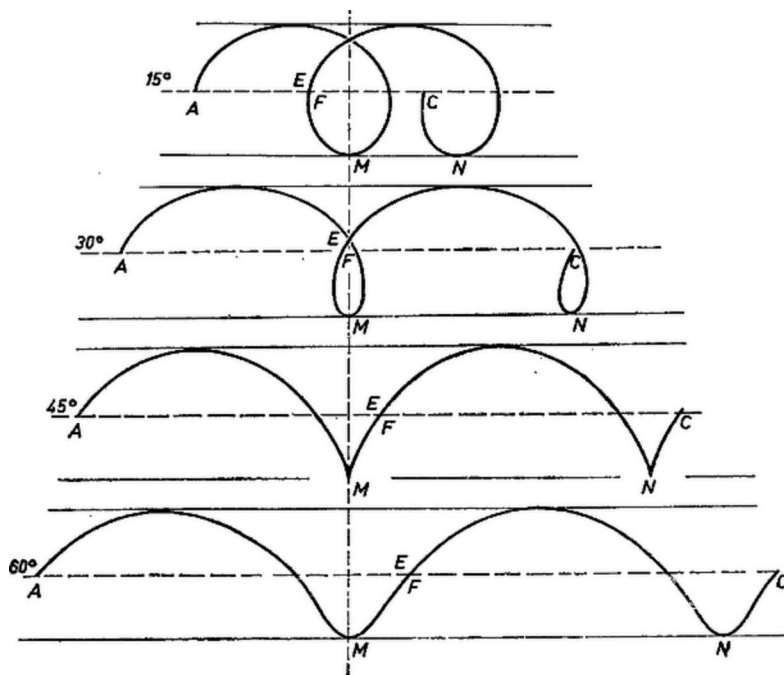

I. Tartsuk a hengerpalástot vízszintes tengellyel szemünk magasságában úgy, hogy AD legyen a hozzánk legközelebbi alkotó, és tekintsük a palást vetületét egy függőleges S_1 síkon, amely párhuzamos a tengellyel. Minden pont vetületét a jele után tett 1-es indexszel fogjuk jelölni.

1. ábra

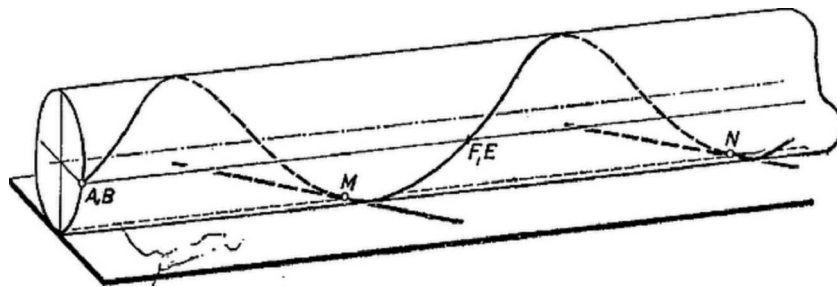
Segítségül vesszük a palástnak egy, a tengelyre merőleges S_2 síkon levő vetületét is; ez kör, kerülete egyenlő AB eredeti hosszával, középpontja legyen O . Ennek a körnek a sugarát választva egységnek, AB hossza 2π egység. Az S_2 -n levő vetületeket a betűk után tett 2-es indexszel jelöljük. Az ábrán S_2 -t az S_1 -gyel való metszésvonala körül S_1 -be beforgatva látjuk.

2. ábra

A feladat első részéhez elég az állítást a csavarvonal AF ívére bizonyítanunk. Legyen az eredeti állapotban AF egy pontja P , ennek vetülete AD -re Q , és legyen $AQ = x$, ekkor $QP = x$, mert az $ABFE$ idom négyzet, továbbá az A_2P_2 ív – ami az A_2OP_2 szög ívmértéke, szintén x ; legyen egyelőre $x \leq AE/2 = \pi$. P_1 -nek A_1E_1 -től való távolsága egyenlő S_2 -n P_2 -nek Q_2O -tól való P_2T távolságával. A P_2OT derékszögű háromszögből adódik, hogy $P_1Q_1 = \sin x$. – Másrészt $A_1Q_1 = x$.

Helyezzünk S_1 -re derékszögű koordináta-rendszert A_1 -gyel mint origóval, A_1E_1 -gyel mint abszcissa-tengellyel és irányítsuk az Y tengelyt fölfelé. Így P_1 koordinátái $A_1Q_1 = x$ és $Q_1P_1 = \sin x$. – Meggondolásaink $\pi < x \leq 2\pi$ esetén is érvényesek. A koordináta-rendszerrel vele jár, hogy az A_1E_1 alatt adódó P_1 -ek esetében Q_1P_1 -et negatívnak vegyük. P_1 akkor adódik A_1E_1 alatt, amikor P_2 a Q_2O egyenes alatt van, vagyis amikor a forgási irányt megtartva a Q_2OP_2 forgás nagyobb 180° -nál. Ekkor P közelebb volt BC -hez, mint AE -hez, egyszersmind EF -hez is közelebb volt, mint AB -hez, tehát $\pi < x < 2\pi$ és így $\sin x$ is negatívnak adja Q_1P_1 -et. Ezek szerint a csavarvonal AF ívén végig futó P pont P_1 vetülete befutja az $y = \sin x$ függvény képének a $(0, 2\pi)$ intervallumban levő ívét. Ezzel az állítást bebizonyítottuk.

3. ábra

II. Ha a csavarvonalat függőleges tengely körül 90° -kal elforgatjuk, a két menet vetülete (és akárhányé is) egyetlen kör lesz (az előző helyzetben S_2 -n keletkezett kép). Forgassuk most lassan visszafelé a csavarvonalat (a kísérletet elvégezhetjük pl. drótmodellel, amit úgy készíthetünk, hogy a drótot egy hengerre csavarjuk az alkotókkal 45° -ot bezáró irányban tartva), a vonal két menete hurkot fog mutatni a kör helyett, és a hurok egyre keskenyedik. Abban a pillanatban, amikor a hurok eltűnik, a menetek alsó M , ill. N pontjában (amelyek az AF , ill. EC ív $3/4$ részében vannak) csúcsot látunk, pl. az AM és MF ívek az M -ből fölfelé kiinduló félegyenest érintik ellenkező oldalról. Továbbfordítással a csavarvonal képe M -ben még igen hirtelen kanyarodó, de törés nélküli görbét mutat, amely az eredeti helyzetig forgatva végül a fent látott görbébe megy át.

Az átlátszó lemezre gondolva képzeljük, hogy összehajlítás előtt az M és N pontban hozzátűztünk egy papírlapot, amin megrajzoltuk az AF és ED egyenest. Az összehajlítás után a vízszintesen hagyott papírlapon ezek az egyenesek az M , ill. N pontban érinteni fogják a csavarvonalat. Képük a csavarvonal forgatása közben mindig az MN egyenes lesz és érinteni fogja ezekben a pontokban a vetület-görbét – kivéve, amikor merőlegessé válnak S_1 -re (amikor a csavarvonal tengelye 45° -os szöget zár be S_1 -gyel), ekkor az egyenesek vetülete egy-egy pont, M , ill. N lesz, amelyek ekkor csúcspontjai a görbének.

Ezek szerint csúcsos vetületet akkor kapunk, amikor a vetítés iránya 45° -os szöget zár be az alkotóval, egyszersmind a tengellyel is.

Folly Gábor (Budapest, Piarista g. III. o. t.)